

**Вөрентекен сұлталакне халалланә уйахсерен тухса тарақан каларам.**

# Ялти учитель



## Фестивальтен – дипломсемпе

Республикари физикапа математика учителесен методика фестивалә кәсалхипе 21-меш хут иртрә. Хәрлә Чутай районенче 100 ытла учитель пуханчә. Пирән район та сәк анлә мероприятирен айкинчә тәрса юлмарә: 8 учитель хутшәнчә унта. Икә куна тәсәлнә фестиваль интереслә уроксемпе тата класс тулашәнчи ессемпе асра юлчә. Физикапа математика урокесене те, тәрлә мероприятисене те сәнә технологисемпе уса курс ирттерчәс фестивале хутшәннисем. Савра сәтел хушшинче те пәр-пәрин опычәпе паллашма май пулчә.

Пирән районтан кайнә учительсем каялла саванәслә таврәнчәс. Калай-касси шуләнчи математика учителә Т.А. Ершова, Турай шуләнчи математика учителә З.П. Григорьева, Юнкә шуләнчи физика учителә В.И. Толстов, Москакасси шуләнчи математика учителә Н.И. Иванова тата Муркаш шуләнчи физика учителә А.З. Петрова тәрлә номинасценче дипломсене тивәсрәс.

Кашмаш шуләнчи А.Ю. Албутован математика урокә те нумайашне



Фестивале хутшәннисем.

киләшрә. Тойкилтә шуләнчи Д.Ф. Саватеевапа (математика) Л.В. Иванован (географи) пәрлештернә урокә те кәмәла кайрә.

Ситес сұл фестиваль Тәвайәнчә иртрә.

**З. ГРИГОРЬЕВА, Турай шуләнчи математика учителә.**

## Ачасен пултарулахне мала хураçсә

Муркаш лицейәнче вай хуракансем кунта вөрентекенсен пултарулахән тәрлә енсене уса парас, вәсене аталантарас тесе тәрәшаçсә. Акә мартан 15-мешәнче лицей коллективә «Лицей условийәсенче пултарула ачасемпе еслеси» ятлә методика семинарне ирттерчә, малашне пурнасламалли төллөвсем лартрә. Вәсене пурнаслама вара лицейра условисем сителәклә.

Вөрентекенсем пәтәмәшле патшаләх экзаменәсене аңаңслә тытчәр тесе кунта профиль вөрентәвән программине индивидуализацияләссиле есләсә. Ачасене наукапа тәпчев, проект есәсене анлә хутшәнтарнипе учительсем хайсен

вөрентекенәсән тәрлә енлә пултарулахне уса парасçә. Сәнә технологисемпе еслеси те кунта пурнаслап та пулса пырат. Вәсепе уроксенче сәс мар, ытти мероприятисенче те уса кураçсә. Пултарула ачасемпе еслеме учительсем хайсем те творчествәлла есе мала хураçсә.

Сапла вай хунин усси те курамлә: вөрентекенсенчен пурте тенә пекех асла шулсене вөрентә кәрәсә, нумайашә – бюджет никәсәпе. Тәрлә ытәва вәсеп творчествәлла мелле татса пама тәрәшаçсә. Лицейран вөрентә тухнә хыçсан тав сәмахә килсе калакансем пурри вара учительсен коллективә чәннипех те тивәслә есленине калат.

Хальхи вәхәтра лицейра Муркаш районәнчи ачасем кәна мар, Шупашкар, Етәрне тата Эләк районәсенчен килнисем те вөрентәсә. Кәсал лицейран 44 сәмрәк вөрентәсә тухат.

«Вәсеп вярәнне вара эпир ситес вөрәнү сүлә валли 9-меш класа пултарула ачасемпе творчествәлла ешәшән хатәр. Пирән пата вөрентә килес текенсен вөрәнү шайне пәлес тесе эпир гуманитарни, сүт санталәкпа наука аслапәхәсен тата кадет енәпе те олимпиадәсем ирттертәр. Чи хастаррисем вара вөрентәвә пирән патра тәсәс. Сүт санталәкпа наука аслапәхәсен енне суйласа илекенсен математика тата физика предметсәсемпе олимпиадәна хут-

шәнмалла, кадет пулас текенсен кунсәр пусне тата физкультурәпа та. Гуманитарие киләштерекенсен вярәс чәлхипе тата Рәсәй историйәпе хайсен пәлвәне кәтартмалла пулчә, кадетсен сәк предметсем сумне физкультура хушәнәт», – тесе пәлтәрчә лицей директорә Николай Евгеньевич Смирнов.

Олимпиадәсем хәсан ирттеси пирки кәсәклансан, сәкә паллә пулчә: вәсеп апрелән 25-мешәнче сәк адреспа ирттәсә: Муркаш сали, Октябрә 50 сұл урам, 34-меш сүрт. Олимпиадәсем 10 сехетре пусланаçсә. Заявленисене вара Муркаш лицейәнче апрелән 23-мешәнчәнен хушәнәсә.

**Н. НИКОЛАЕВА.**

## Республика призерәсем

Сәк вөрәнү сүлән иккәмәш чәрәкәнче Пәтәм Рәсәйири вөрентекенсен олимпиадин муниципаллә тапхәрә иртрә. Унта пурә 8-11 классенче вөрентекен 956 шул ачи хутшәнчә. Вәсептен 188-шә тивәслә пәлү шайне кәтартса сәнтерүсәсемпе призерсен ятне тивәсрә.

Нумайрах балл пухса малти вярәнсенә йшәннә 100 вөрентекен сәк олимпиадан республика тапхәрәнчә хутшәнма пултарчәс. Олимпиада кәсал 20 предметпа иртрә.

Республика шайәнчи сәнтерүсәсемпе призерсенчен малтанах Мән Сәнтәр шуләнчә вөрентекен Иван Петрова пәлтәрмалла. 10-меш класа вөрентекенскер, вәл ОБЖ предметчә 1-меш, биология, экология тата химия 3-меш вярәнсем сәнсе илчә. Иуҗкасси шуләнчи 11 класа вөрентекен Татьяна Иванова право предметчә 1-меш, обществознанипе 2-меш вярәна тухма пултарчә. Оринин шуләнчи 10 класа вөрентекен Алена Алексеева право предметчә, чәваш чәлхи тата литературипе иртнә олимпиадәсенче 3-меш пулчә. Сәк висә пултарула вөрентекен сәнсе илме пултарнә малти вярәнсенчен сәккәрәшә сәнсе илнә те. Тәпәр сәккәрәшә вара сәксем: ОБЖпа – Изабелла Матвеева, Мән Сәнтәр шулә, 9 класс, 3-меш вярән; вярәс чәлхипе – Любовь Мешкова, Муркашри вәтам шул, 10 класс, 2-меш вярән; биология – Егор Ярухин, Муркашри вәтам шул, 9 класс, 3-меш вярән; обществознанипе – Муркаш шуләнчә вөрентекен Лев Львовпа (10 класс, 3-меш вярән) Елена Михайлова (9 класс, 2-меш вярән); правопа – Надежда Арсентьева, Иуҗкасси шулә, 10 класс, 3-меш вярән; технология – Дмитрий Григорьев, Сатракасси шулә, 9 класс, 3-меш вярән; чәваш чәлхи тата литературипе – Оксана Николаева – Муркаш шулә, 11 класс, 2-меш вярән.

Сәкән пек шая хәпарасси сұлтан-сұл үсәсә шанас килет. Олимпиадәсене вара пусламаш классенчә хатәрленсе хутшәнма халә районта «ас-тан вайиисем» те ирттәсә. Сәмахан, кәсалхи вөрәнү сүләнчә унта 3-4 классенче вөрентекен 185 ача 5 предметпа хайсен пәлвәпә тавракурәмне тәрәсләрә. Асла классенчә ирттәкә олимпиадәсем мән икәнен вәсеп те хайсен шайәнчә чухлама пултарчәс.

**А. ЛЕСКИНА, райони вөрәнү пайән тәп специалист-экспертчә.**

## Шупашкартан – кубокпа

Мартан 18-мешәнчә иртнә шул ачисен Пәтәм Рәсәйири Х «Эпә – Рәсәйири гражданинә» акцин республикари тапхәрә Шупашкарта иртрә. Пурә республика шайәнчи тапхәрә тишкерме журни 24 проект суйласа илнә. Вәсеп хушшинче пирән райони Чуманкассиңи тата Мән Сәнтәрти вәтам шулсене вөрентекенсем хатәрленә проектем те пулчәс.

Интереслә те пурнаслама май пур проект есәсене шул ачисем хайсен вөрентекенәсемпе хатәрленә. Чуманкассисем шул сумәнчи сәнав лаптакә сичне үстерекен пахча сәмәсән тухаңлахне пысаклатса тулшә тавасси пирки («Шкулти биология», Мән Сәнтәрсем вара парк территорияне тирпейилем кәрттеси пирки («Никам та манәсман, нимән те манәсман») хатәрленә есәсене аван хутәленә. Чуманкассиңи вәтам шулән команди (ертсе пыраканәсем В.Н. Николаева, О.М. Перлова тата Т.М. Иванова) республикари 1-меш, Мән Сәнтәрсем (ертсе пыраканә Н.Ю. Якутова) хайсен номинацийәнчә 2-меш вярәна тухма пултарнә.

Сапла вара сәнтерүсә команда хайән проектне сәк кунсенчә Рәсәйири этапәнчә хутшәнма Самара хулине яра парат. Аңасусем сунатпәр!

**Хамәр инф.**

## Хисеплә вөрентекен

Вөрентекен есә сәваплә пулнине кашниех пәлет. Парт хушшинчә ларакан ачасем те хай вәхәтәнчә үссен учитель пулма емәтленни төләнтермест те. Кармаш яләнчә суралса үснә Татьяна Васильевна Андрееван чәрине те вөрентекен есә кәсән классенчә ас пухнә вәхәтра яланләхәх тытқанланә.

1940 сұлта Мән Сәнтәр шуләнчә 10 класс вөрентә пәтернә хыçсан Шупашкарти педагогика институтне биология факультетне вөрентә кәрет. Вәл 1-меш курс пәтернә хыçсан вәрәсә пусланат. Институт сүртне салтаксене килсе вярнастарнә пирки вәсен вөрентә Сәнтәрвәррине кузма тивет. Унта 3-4 уйах вөрентә хыçсан студентсене окоп чавма илсе каяçсә. 1941-1942 сұлсенчә хәл пите сивә тәнә. Сәмелли енчен та начар пулнә. Сәван чухне вәсене кунне пәр хут купаста яшки ситәрнә тата 400 грамм сәкәр панә. Си-пурран та начарине пула Татьяна Васильевна шанса пәсәлат. Унән урисем шысса каяçсә. Сәвна пула ача март уйахәнчә икә эрнеләх киле яраçсә. Килте сипленнә хыçсан вара хәр Сәнтәрвәррине вөрентә таврәннә. Вөрентә кәчә чухне пәр курсра 30 сәмрәк пулнә, 12-шә сәс вөрентәсә тухнә.

Алла диплом илнә хыçсан Татьяна Васильевна Калай-касси шулнә еслеме килет.



Час-часх Татьяна Васильевна колхозсене тухса сүренә. Пәрре пуш уйахәнчә сәмрәк учитель Вәрманкасси ялне пуху ирттерме ситет. Сәк ялти Петр Николаевич Каргинпа паллашат. Петр Николаевич сәв вәхәтра шәпах сартан килне курма килнә пулнә. 1946 сұлхи ака уйахәнчә вара вәсеп сәмәсә сәвәрәсә.

Тәпәр икә сұлтан Татьяна Васильевна Вәрманкасси шуләнчә завуч пулса

тармаләх шул тума тытәннә. Сичә сұл хушши тума тивнә ача. Патшаләх пулашәвә пулман. Сәван чухне Татьяна Васильевна пите йывәр килнә, паллах. Мәшәрә те сәк шулта еслени вара пысак тәрәк пулнә. Вәсеп сичә тәнипех шул пахчинчә пахча сәмәсә, улма-сырла туса илнә, сүтса уқса еслесе илнә. Сәв вәхәтра шулта утар тытса тәма та хал ситәрнә, кроликсем ерчәтнә. Шел пулин те, Петр Николаевич пирәнтен 91 сұл тултарсан пәлтәр уйрәлса кайрә. Вәл Асла Отечественнәй вәрәсә участникә пулнә, унән орденсем те сахал марчә.

Татьяна Васильевнан есәсене те тивәслепех хакланә. Ача «1941-1945 сұлсенчи Асла Отечественнәй вәрәсә вәхәтәнчи хастар есшән», «Ес ветеран» тата юбилей медаләсемпе наградаланә.

Хисеплә ватән паянчи чун йәпатмәшә – мәнүкәсем. Нумаях пулмасть Татьяна Васильевна 90 сұл тултарчә. Сәв ятпа педагогика есән ветеранне Вәрманкассиңи пусламаш шул-ача сәчән коллективә ашшән саламларә, вәрәм кун-сұлпа сирәп сывләх сунчә.

**А. КОРНЕЕВА, Г. ПЕГАСОВА.**

## Сұлталәкән – ятарлә уйахлах

Ярапайкассиңи вәтам шулта еслекен пусламаш класс учителәсем Учитель сұлталәкне халалланә уйахлах ирттерчәс. Мәнле кәна ес туса ирттермерәс пулчә вәсеп сәк тапхәрә.

Учительсем ирттернә уса уроксенчә вөрентекенсемпе ачасен ашшә-амәшәсем пулса курчәс. Ачасем хайсен учителәсем сичен презентациясем хатәрленә. Вәсеп шула пуртарәннисем умәнчә вөрентекенәсем сичен каласа пачәс. Кунтах ачасен тата ашшә-амәшәсем ал есәсемпе паллаштаракан выставка йәркеленә. Бисерпа, сиппе тәрленә тәрәсем куша шартараçсә. Концертсенчә пулса курнисем те савәнчәс. Чи малтанах пусламаш классенчә вөрентекенсем хайсен пултарулахне кәтартрәс. Юри-таши калама та сук чипер икен ачасен. Ташә кружокне сүрекәсенә Майя Андреевна Лоцманова пите илемлә ташлана вөрентәсә ситәрнә. Уйрамах пәррәмәш класа вөрентекен Вика Лоцманова ташланине пәхма кәмәллә пулчә. Шукулти «Ярапа» фольклор кружокне сүрекәсенә юрлани вара пурне те хәпартлантарчә. Фольклор темине маллала ашшә-амәшәсем те тәрәсә. Вәсеп пуртарәннисене «Улах кәсә» кәтартрәс.

Сәк уйахлахрах тата «Манан профессия – чи лайаххи» темәпа паллашу кәсә иртрә. Унта презентация меләпә уса курс И.М. Силова врач-терапевт, О.Л. Краснова шәл тухтәрә, В.В. Абрамова воспитатель, М.В. Соколов слесарь хайсен професийәсемпе паллаштарчәс.

«Аттә, анне тата эпә – спортпа туслә сәмәсә» амәрту та интереслә иртрә. Кунта Черновсен, Ефимовсен, Паргеевсен сәмийәсем амәртрәс. Ашшә-амәшәсем шулта тачә сыхән тытни кускәрет. Урәхла пулма та пултараймасть. Эпир пурте пәр есә таватпәр сәк-ха. «Пирән ачасен ашшә-амәшәсем – чи лайаххисем», – тәсәсә учительсем.

Уйахлах пусламаш класс учителәсем сичен хатәрленә стәнд, Учитель сұлталәкне халалланә үкәрчәкән выставки пуялатрә. Сәк вәхәтрах тата Л.А. Ядыкова, В.В. Воробьева класәсенчә вөрентекен ачасем «Эпә – тәпчевчә» район конкурсне хутшәнса иккәмәш вярәнсенә сәнсе илме пултарчәс. Сәк уйахлахә йәркеленә В.В. Воробьева, Л.П. Григорьева, Л.П. Сорокина, Л.А. Ядыкова учительсене тав сәмахә калатпәр, аңасу, ситәнү сунатпәр.

**Н. ВАСИЛЬЕВА.**